

Snežana Gudurić¹
Dragana Drobnjak²

Univerzitet u Novom Sadu
Filozofski fakultet

LINGVOKULTUROLOŠKI ELEMENTI U UDŽBENICIMA FRANCUSKOG KAO STRANOG JEZIKA

Sažetak: Krajem XX i početkom XXI veka lingvokulturološka istraživanja dobijaju na zamahu, a sama lingvokulturologija konstituiše se kao zasebna disciplina, sa jasno definisanim predmetom, ciljevima i metodama istraživanja. Ovaj interdisciplinarni i antropocentrični pravac istraživanja bavi se odnosom jezika i kulture, te mu je osnovni cilj da proučavajući jezički izraz jedne društveno-jezičke zajednice otkriva osobenosti njenog kolektivnog mentaliteta i kulturnih obrazaca. Analizom kolokacija, frazema, poslovice, metafora, ksenizama, simbola izraženih jezičkim sredstvom (ne samo slikom) i sličnih jezičkih jedinica lingvokulturologija upućuje na trenutno stanje, ali i restaurira delove istorijskog pamćenja jednog društva.

U nastavnim planovima i programima obrazovnih sistema velikog broja zemalja predviđeno je učenje dva strana jezika, a susret sa stranim jezikom ujedno je i susret sa drugačijim mentalitetom i kulturom. U radu ćemo prikazati lingvokulturološke elemente u nekolikim udžbenicima francuskog jezika za osnovnu i srednju školu objavljenim početkom XXI veka u Srbiji.

Ključne reči: lingvokulturologija, lingvokulturema, udžbenik francuskog jezika kao stranog

¹ snezana.guduric@ff.uns.ac.rs

² dragana.drobnjak@ff.uns.ac.rs

1. Uvod

Krajem XX i početkom XXI veka lingvokulturološka istraživanja dobijaju na zamahu, a sama lingvokulturologija konstituise se kao zasebna disciplina, sa jasno definisanim predmetom, ciljevima i metodama istraživanja.

Jezik je ogledalo načina na koji mislimo (Dragičević 2015: 2). Učeći jezik, čovek uz leksiku i gramatiku usvaja i pravila kombinovanja, način kategorizovanja stvarnosti i konceptualizovanja pojmova. Budući da su procesi konceptualizacije univerzalni, govornici različitih jezika često apstraktne pojmove poimaju na istovetan način i izražavaju ih odgovarajućim konceptualnim metaforama (npr. EMOCIJE SU MATERIJ, ŽIVOT JE PUTOVANJE, RASPRAVA JE RAT). Nastala na temeljima kognitivne lingvistike, lingvokulturologija teži da otkrije univerzalije u jeziku koje su uslovljene univerzalijama u mišljenju. Ovakav globalistički pristup odgovara vremenu globalizacije s kraja XX veka, ali već početkom XXI veka uočavaju se određene specifičnosti pojedinačnih tradicija i kultura oličenih u odgovarajućim jezičkim izrazima, te lingvokulturologija proučava i odnos između jezika i nacionalne kulture. Tako odnos jezik–čovek prerasta u odnos jezik–čovek–saznanje (kognitivna paradigma), odnosno u odnos jezik–čovek–saznanje–kultura (lingvokulturološka paradigma) (Svetonosova 2007).

Lingvokulturema je osnovna jezička jedinica lingvokulturologije u kojoj se odražava kultura jednog naroda. To može biti leksema, kolokacija, duži sintagmatski sklop u vidu frazema, kao i čitava rečenica (izreke i poslovice).

U širem proučavanju kulture³ jedne zajednice osnovna jedinica posmatranja jeste *kulturema* koja se može podudarati sa lingvokulturemom, ali može predstavljati i poseban izraz odgovarajuće kulture. Ovde prevashodno mislimo na *simbole* koji se često javljaju kao stereotipizirani predstavnici kulture i koji su, u načelu, nacionalno specifični (npr. *coq gaulois*, *tour Eiffel*, *baguette* u francuskoj kulturi ili *opanak* i *šajkača* u srpskoj). Pojedini simboli imaju i svoj jedinstven jezički izraz (*baguette*, *šajkača*, *opanak*) i po tome se svrstavaju u lingvokultureme. S druge strane, postoje i oni koji se prvenstveno vezuju za vizuelni sadržaj (npr. nacionalna zastava, amblem, logo, pojedine građevine, galski petao (simbol visprenog, kočopernog i energičnog Gala)), kao i za pojedine ličnosti (npr. Žerar Depardje, Žilijet Binoš, Žo-Vilfrid Conga, Napoleon).

³ O elementima kulture u udžbenicima francuskog kao stranog jezika videti naročito radove Ane Vujović i doktorsku disertaciju Vanje Manić-Matić.

Dosadašnja lingvokulturološka istraživanja udžbenika francuskog jezika kao stranog odnosila su se prevashodno na pristup frazeološkim jedinicama u nastavi jezika. O teorijskim i pedagoškim postavkama frazeoloških izraza u nastavi bavio se De Serres (2011), dok su o mestu frazema u udžbenicima pisali Gerber i Luste-Chaâ (2013). Didaktizaciji frazema najviše je doprineo Gonzales Rey (2007) osmislivši *frazeodidaktiku*⁴ kao novu didaktičku oblasti zalažući se za sistematično i kontinuirano sticanje frazeološke kompetencije kao važnog segmenta, kako jezičke u užem smislu, tako i sociolingvističke kompetencije (Gonzales Rey 2016). Posebnim pristupom metaforičkim okamenjenim izrazima u nastavi francuskog jezika kao stranog, i to iz prevodilačke i poredbene perspektive, bavili su se Ti Hoa i Armand (2014).

Na našim prostorima, mestom frazema u udžbenicima francuskog jezika bavio se I. Jovanović (2017) koji je analizirao prisustvo i metodološku obradu frazema u tri udžbenika francuskog jezika kao stranog nivoa B1 i odgovarajućih radnih svesaka, publikovanih u Francuskoj (*Agenda 3* (2012), *Belleville 3* (2005) i *Echo 3* (2009)). Istom problematikom, ali u udžbenicima francuskog jezika francuskih izdavača prisutnim na teritoriji Crne Gore, bavile su se S. Špadijer i C. Darompre (*Belleville 2*, *Belleville 3*, *Panorama2*, *Junior plus 2*, *Junior 4*, *Campus 2*, *Campus 4*, *Echo Junior A2*, *Echo Junior B1*, *Reflets 1*, *Alter Ego 1*, *Alter Ego + 3 – B1*, *Alter Ego 4 – B2*, *Alter ego 5 – C1/C2*, *Le français des relations européennes et internationales A1/A2*).

U regionu jugoistočne Evrope Sara Košutar (2018) najpotpunije je u svom diplomskom radu istražila didaktizaciju francuskih frazema u nastavi francuskog jezika kao stranog među izvornim hrvatskim govornicima.

U ovom radu pažnju ćemo prevashodno usmeriti ka lingvokulturološkim elementima u najužem smislu, od strukturno najjednostavnijih (leksema) do najsloženijih (rečenica) u nekolikim udžbenicima francuskog jezika domaćih autora objavljenim početkom XXI veka. Metafore kao svojevrzni jezički izrazi kolektivne svesti jezičke zajednice takođe su predmet našeg interesovanja, ali ne i vizuelni simboli i znamenite ličnosti.

Za potrebe našeg istraživanja odabrale smo udžbenike autorke prof. dr Dušanke Točanac *Le Français pour nous* za peti razred, *Le Français pour nous* za šesti razred, *Francuski jezik za sedmi* i *Francuski jezik za osmi razred osnovne škole*. Od srednjoškolskih udžbenika odabrale smo *Le français... J'aime! 1* i *Le français... J'aime! 2* za prvi i drugi razred srednje škole autorki

⁴ Sam naziv skovao je nemački lingvista P. Kühn (*Phraseodidactik*).

prof. dr S. Gudurić, Ž. Baratović i A. Topoljske. Navedeni udžbenici prate nastavu francuskog jezika od početnog nivoa A2.2 na uzrastu od 11-12 godina do druge godine srednje škole, odnosno do nivoa B1 na uzrastu od 16-17 godina.

2. Lingvokulturološki elementi u udžbenicima francuskog jezika kao stranog

Savremeni udžbenici stranih jezika oslanjaju se, s jedne strane, na dostignuća iz oblasti didaktike stranih jezika sabrana u Zajedničkom evropskom referentnom okviru za žive jezike (ZEROJ), a sa druge na odgovarajuća zakonska akta koja regulišu nastavni proces u svakoj državi i kojima se propisuju planovi i programi za sve predmete koji se izučavaju u državnim školama, te predviđaju usvajanje određenog broja gramatičkih struktura, leksičkih jedinica, kolokacija, izraza, kao i odgovarajućih elemenata kulture ciljnog jezika, u skladu sa jezičkim nivoom i uzrastom učenika.

Iako se lingvokulturološki elementi ne pominju ni u jednom zakonskom aktu iz oblasti regulisanja nastave, niti se o njima posebno govori u ZEROJ-u, to ne znači da takvi elementi ne postoje u udžbenicima – naprotiv, od početnice (A2) do najvišeg jezičkog nivoa (C2) na različite načine se učenicima pružaju jezički elementi u kojima se, u većoj ili manjoj meri, prepoznaju kulturni obrasci jezičke zajednice čiji se jezik uči. Ovde imamo u vidu najširi dijapazon lingvokulturoloških elemenata, od strukturno najjednostavnijih – prostih leksema, preko nešto složenijih – složenica, do kolokacija, ustaljenih sintagmatskih sklopova⁵, frazema, poslovice, izreka, kao i pojedinih simbola.

2.1. Lingvokulturološki elementi u udžbenicima francuskog jezika za osnovnu školu

U udžbeniku *Le Français pour nous* za peti razred osnovne škole (početni nivo, uzrast 11-12 godina) nije izdvojena nijedna leksička lingvokulturema, ali je pronađen značajan broj sintagmatskih sklopova karakterističnih za francuski jezički izraz. Većina se odnosi na izraze sa glagolom *faire* (*faire des achats / ses bagages / du ski / faire de la luge / une*

⁵ Na primer, mreža faktitivnih konstrukcija uz glagole *faire* i *laisser* u francuskom jeziku upućuje na prisustvo drugog aktera u odvijanju nekog proces (npr. *je me suis fait couper les cheveux*), činjenicu koja u nekom drugom jeziku, na primer u srpskom, i nije toliko važna kod prenosa informacije (npr. *ošišala sam se*).

boum, se faire bronzer, il fait beau) i *avoir (avoir mal à la tête / au ventre, avoir faim / soif)*, dok se jednom sreću izrazi sa glagolima *prendre (sa douche), se rendre (au bazar)* i *laisser* sa faktitivnom vrednošću (*laisse-moi dormir*). Ovakav rezultat je delimično očekivan budući da je reč o prvim koracima kojima učenici uranjaju u novi jezik i novu kulturu, koji im ni geografski, ni tipološki ni kulturološki nisu naročito bliski. Iznenađenje je, ipak, predstavljalo odsustvo svakodnevnih leksičkih lingvokulturema tipa *baguette* ili *soupe*.

Udžbenik *Le Français pour nous* za šesti razred, za razliku od prethodnog nivoa, donosi obilje lingvokulturoloških elemenata svih vrsta. Od leksičkih lingvokulturema izdvojile smo *tarte* koja je data u autentičnom dokumentu u vidu recepta, dok su se *buffet, baguette* i *soupe* našle u okvirima pojedinih lekcija.

U ovom udžbeniku uvode se nove sintagmatske strukture sa glagolima *faire (faire la connaissance / ses besoins / la grasse matinée / la toilette; faire du sport / de la danse / de la peinture / de la gymnastique; se faire mal)*, *avoir (faim / soif / froid / chaud / sommeil; avoir marre de, en avoir assez de), prendre (la rue)*.

Utvrđuju se i konstrukcije sa faktitivnim glagolima *laisser (laisse-moi travailler)* i *faire (la musique fait chanter les hommes / fait souffrir/ fait pleurer / fait crier* (u autentičnom dokumentu – Michel Sardou, *La maladie d'amour*)), a pojavljuje se i ustaljeni izraz *plein(e) à craquer*.

U okviru jednog autentičnog dokumenta (Enrico Macias, *On dit... On ne dit pas*) učenicima se nudi niz poredbenih frazema (*rusé comme un renard, bavard comme une pie, boiteux comme un canard, grignoter comme une souris, sauter comme un cabri, frisé comme un mouton, joyeux comme un pinson, vilain comme un crapaud, heureux comme un poisson dans l'eau, noir comme un corbeau, curieux comme une fouine, serrés comme des sardines, léger comme une libellule, courir comme un lapin, fidèle comme un bon chien*), kao i izraz *des larmes de crocodile*.

Udžbenik donosi i tri poslovice, od kojih se samo jedna (*Plus on est sage, moins on parle*) nalazi u okviru autentičnog dokumenta, dok su dve (*Une hirondelle ne fait pas le printemps* i *On ne peut pas faire la fortune en dormant*) inkorporirane u tekst lekcije. Podudarnost francuske poslovice *une hirondelle ne fait pas le printemps* sa srpskom – *jedna lasta ne čini proleće* – omogućava učeniku pozitivan transfer iz maternjeg u strani jezik, što u procesu učenja stranih jezika nije toliko čest slučaj.

U okviru autentičnog dokumenta (Michel Sardou, *La maladie d'amour*) našle su se i dve metafore – *les cheveux blonds* i *les cheveux gris*, kojima se upućuje na mlade (*cheveux blonds*) i stare (*cheveux gris*) osobe.

S obzirom na obilje lingvokulturoloških elemenata izdvojenih u drugoj godini učenja, očekivale smo da se ovaj broj ustali, ako ne i blago poveća, u narednim godinama. Treća godina učenja francuskog jezika, obuhvaćena udžbenikom *Francuski jezik za sedmi razred osnovne škole*, ispunjena je, međutim, svim vrstama simbola koji upućuju na francusku kulturu (građevine, umetnost, ličnosti, književna dela), ali je oskudna kada je u pitanju zastupljenost lingvokulturema. U tekstu udžbenika se čak ne ponavljaju ni elementarne leksičke lingvokultureme (*baguette, soupe, tarte*), niti jedan poredbeni frazem, ponuđeni u udžbeniku za prethodnu godinu, što upućuje na to da je izostala etapa stabilizacije usvojenih leksema i struktura.

S druge strane, utvrđuju se ranije naučeni izrazi sa glagolom *faire* (*faire la grasse matinée*), ali se njihov dijapazon i širi (*faire le guet, ça fait garçon, ça fait bien*). Uvodi se i novi izraz sa glagolom *être* (*être à son aise*), a u okviru ponuđenih autentičnih dokumenata pronalazimo i izraze *la loi du plus fort* i *la loi du silence*, kao i jedan broj poslovice (*Tout est possible, il faut oser; Sans respect, rien ne se fait; L'union fait la force; Rien ne sert d'apprendre vite, il faut comprendre à point*).

Francuski jezik za osmi razred osnovne škole zaokružuje nastavu francuskog kao drugog stranog jezika u osnovnoj školi. U udžbeniku se nalazi značajan broj autentičnih tekstova različitih žanrova – književnih, publicističkih, naučno-popularnih. U delu posvećenom knjizi milenijuma, Sent-Egziperiјevom *Malom princu*, kroz tekst o susretu malog princa i lisice dat je niz izreka koje su vremenom postale kultne ne samo u francuskom jeziku, već i u prevodima na niz drugih jezika – *On ne connaît que les choses que l'on a apprivoisées* i *Comme il n'existe point de marchands d'amis, les hommes n'ont plus d'amis*.

Stabilizuju se ranije usvojeni izrazi sa glagolom *faire* (*faire du sport / de la gymnastique / de la natation / de la musculation*), a uvodi se faktitivna konstrukcija *se faire pardonner*. Proširuju se komunikativne veštine učenika izrazima sa glagolima *avoir* (*j'ai beau faire un effort*) i *mettre* (*mettre fin à*). Zabeležile smo i jednu kolokaciju (*l'oreille collée à l'écouteur*) i jednu maksimu koja se odnosi na Olimpijske igre – *Toujours plus loin, toujours plus vite*.

U delu u kojem su prikazane značajne ličnosti iz francuske istorije data je i čuvena rečenica Luja IV – *L'État c'est moi!* koja je tokom vremena našla svoju upotrebu u različitim kontekstima.

Za razliku od stabilizacije usvojenih kolokacija i ustaljenih glagolskih izraza koja se proteže kroz celu nastavnu godinu, kod frazema i poslovice ona izostaje. Izuzetak bi, eventualno, predstavljala izreka *Une âme saine dans un corps sain* koju učenici obično mogu da čuju na maternjem jeziku (*U zdravom*

telu zdrav duh) na časovima fizičkog vaspitanja, te da je usvoje zahvaljujući pozitivnom međujezičkom transferu.

2.2. Lingvokulturološki elementi u udžbenicima francuskog jezika za prva dva razreda srednje škole (šesta/osma godina učenja⁶)

Udžbenici *Le français... J'aime! 1* i *Le français... J'aime! 2* za prvi i drugi razred srednje škole autorki prof. dr S. Gudurić, Ž. Baratović i A. Topoljske namenjeni su srednjoškolcima koji nastavljaju da uče francuski jezik, zasnovani su na komunikativnoj metodi i na svakodnevnom, često familijarnom, francuskom jeziku.

Udžbenik za prvu godinu obiluje lingvokulturemama, od najjednostavnijih leksičkih (*champagne, mousse (au chocolat), cognac*), preko svojevrsnih složenica (*Mardi Gras, foie gras, bûche de Noël, l'été indien, le poisson d'avril, partie remise*), do raznolikih jezičkih realizacija (*se mettre à, qui plus est, ça te dirait (de faire quelque chose), ils nous en voudront, être au courant de, se foutre de, mettre un élève au piquet, ne pas croire ses yeux/ses oreilles, (s'habiller) comme il faut, Quelle mouche t'a piqué? Fiche-moi la paix!*), frazema (*avoir la tête sur les épaules, être à bout de nerfs, tenir le coup, se sentir comme une sardine (dans le bus), bleu comme la bille, se prendre une droite dans la gueule*), poslovice (*les goûts et les couleurs, ça ne se discute pas; mieux vaut prévenir que guérir; mieux vaut tard que jamais*).

I u ovom udžbeniku najbrojnije su konstrukcije sa glagolom *faire*, bilo da je reč o stabilizaciji stečenih saznanja (*faire la connaissance de*) ili o usvajanju novih struktura (*faire une belle carrière, faire un régime, faire les magasins, ne t'en fais pas, ça fait rien*). Produbljuju se saznanja o faktivnoj vrednosti glagola *laisser* (*se laisser convaincre, laisser quelqu'un sortir*) i *faire* (*se faire marcher sur les pieds*), a daje se i niz karakterističnih kolokacija sa glagolskim jezgrom (*subvenir à ses besoins, gagner sa vie, avoir des frissons, dire haut et fort, toucher au plus profond de quelqu'un, jeter des sorts, prendre en charge, prendre ses responsabilités, prendre le grand air, rendre quelqu'un fou, Qu'est-ce qui te prend?*).

U ovom udžbeniku se ponavljaju ranije usvojeni izrazi za izražavanje nezadovoljstva – *j'en ai assez, j'en ai marre, j'en ai ras le bol*.

Kao i u prethodnim udžbenicima, i u udžbeniku za drugi razred srednje škole najviše prostora je posvećeno kolokacijama i ustaljenim izrazima sa

⁶ Udžbenik je predviđen za rad i sa malobrojnim učenicima koji su učili francuski jezik od prvog razreda, budući da se u većini škola u Srbiji od prvog razreda uči engleski jezik.

glagolskim jezgrom (*rouler en fou, coller au cul, donner le coup, ça vaut la peine, regarder dans le vide, être à portée de, tirer à sa fin, piquer sa crise, parler au(x) mur(s), en vouloir à quelqu'un, aller de pire en pire, l'un va avec l'autre*), pri čemu su opet najbrojnije kombinacije sa glagolima *faire* i *prendre*, bilo da je reč o ponavljanju poznatih (uglavnom fiktivnih konstrukcija tipa *ça me fait rêver*) ili o usvajanju novih (*faire confiance, faire partie de, faire plaisir / fortune / peur, faire la vaisselle / un calcul / un dessin / une promenade, prendre des responsabilités, prendre garde*). Proširuje se inventar već usvojenih izraza sa glagolom *avoir* (*avoir mal aux yeux, avoir beau faire quelque chose*). Izdvojile smo i jedan broj kolokacija sa imenskim jezgrom – *une erreur de la nature, un regard de travers, à tour de rôle*, kao i izraz *coup de foudre*.

Novinu u ovom udžbeniku predstavljaju lingvokultureme svojstvene kanadskom francuskom (*tuque, kanuk, tabarnak, cheddar*⁷), ali i one specifične za francusku kuhinju, koja sama po sebi predstavlja osobenu lingvokulturološku odrednicu (*cuisine française, pain d'épice, ragoût, croissant, camembert, cidre, calvados, quiche lorraine*). Autorke ovih udžbenika posebno ukazuju na kulturološke razlike usvojenih i stabilizovanih leksema (*dîner, souper, déjeuner, salle de bain*) u dva međusobno udaljena frankofona entiteta.

Pojedine lekseme (*soupe, foie gras, tarte*) ponavljaju se iz prethodnih godina, što je i najbolji način da se one stabilizuju u vokabularu učenika. Autorke su ponudile i reči potekle iz drugih jezika (*gin, kouglof*), koje takođe spadaju u opšti inventar lingvokulturema.

Jedan tekst u drugom dosijeu posvećen je galskom petlu (*le coq gaulois*) kao simbolu francuske fudbalske reprezentacije, ali i kao vrsti kojoj preči izumiranje.

U ovom udžbeniku pronašle smo i najveći broj metafora – *être dans les nuages, être ivre de vie / d'amour / de vent; tenir les rênes du temps; réveiller la ville aux yeux lourds* (u autentičnom dokumentu).

U udžbenicima se ponavljaju poslovice ponuđene na ranijim nivoima učenja, date su bilo u sklopu didaktiziranih dijaloga (*En commençant trop tôt, on se fatiguera vite; Mieux vaut tard que jamais; Chacun a son point faible*) bilo u okviru autentičnih dokumenata (*Tout change avec le temps; Être tous dans le même bateau*). Novinu predstavljaju nekolike maksime poznatih književnika, umetnika i naučnika, koje su se vremenom, po upotrebi i statusu u jeziku, gotovo izjednačile sa poslovicama (*N'importe quelle publicité est une bonne publicité* (Endi Vorhol), *Science sans conscience n'est qu'une ruine de*

⁷ Reč je o engleskoj vrsti sira, prisutnoj u ishrani stanovnika Kvebeka.

l'âme (Rable), *Une femme sans parfum est une femme sans avenir* (Koko Šanel).

Posebno bismo izdvojile čuvenu rečenicu Emila Zole *J'accuse...*! koja je tokom vremena našla primenu u svim situacijama u kojima treba iskazati neslaganje i očigledan bunt protiv nekoga.

3. Zaključak

Ovo kratko istraživanje lingvokulturoloških elemenata u nekolikim udžbenicima francuskog jezika za osnovnu i srednju školu pokazalo je da su oni prisutni na svim nivoima učenja osim na početnom (*Le français pour nous* za peti razred osnovne škole).

U dosadašnjim istraživanjima analizirani su francuski udžbenici stranih izdavača nivoa B1 i istraživači su se usmerili isključivo na mesto i način obrade frazema koje su smatrali tipičnim lingvokulturološkim reprezentima i za koje su pretpostavili, oslanjajući se na smernice date u ZEROJ-u, da će ih naći na višim nivoima učenja. Ipak, ukoliko se ponuđena literatura pažljivo analizira, uočavaju se svojevršne kontradiktornosti. Tako, na primer, S. Košutar (2018: 4) navodi nekoliko citata iz ZEROJ-a koji upućuju na izbegavanje frazema / idioma čak i na nivou B2:

Frazemi se izravno spominju tek na C1 i C2 stupnju. Primjerice, učenik na C1 stupnju dobro vlada idiomatskim izrazima i kolokvijalizmima, dok na C2 stupnju ne samo da vlada bogatim vokabularom već pokazuje da je svjestan razine semantičkih konotacija frazema (Zeroj 2005: 115)⁸. Međutim, frazemi se u *Okviru* potpuno zanemaruju na ostalim jezičnim stupnjevima. Štoviše, preporučuje se izbegavanje frazema na B2 stupnju jer njihovo korištenje može otežati stranomu učeniku razumijevanje govora (Zeroj 2005: 67). S druge strane, u dijelu u kojem se opisuju učenikove sposobnosti razumijevanja pisanoga teksta stoji da učenik na B2 stupnju može imati teškoća u čitanju ako se susretne s « rijetko korištenim idiomima » (Zeroj 2005: 71). Iz navedenoga proizlazi da bi učenik na B2 stupnju ipak trebao poznavati određene frazeme, barem one česte, ali ovladanost frazemimana tome se jezičnom stupnju uopće ne spominje.

S druge strane, u radu I. Jovanovića (Jovanović 2017: 2–3) nalazimo sledeće:

⁸ Autorka je koristila drugo izdanje ZEROJ-a, a mi podgoričko izdanje iz 2003.

Cristelle Cavalla souligne que l'on consacre beaucoup d'attention à l'apprentissage des expressions idiomatiques (EI) chez les locuteurs non natifs (LNN) et que le Cadre européen commun de référence pour les langues (CECRL) propose leur acquisition même au niveau débutant (Cavalla 2009).

Činjenica je da postoje različite definicije frazema, ali i da je ZEROJ po tom pitanju nejasan. Usvajanje frazema eksplicitno se preporučuje na višim nivoima (C1 i C2), ali se pojedine formulacije vezane za niže jezičke nivoe (posebno za B2) mogu protumačiti kao „otškrinuta vrata“ za njihovo uvođenje čak i na nivoima nižim od B2.

Uprkos prisutnoj konfuziji, domaći autori udžbenika za francuski jezik pokazali su da je moguće uvoditi lingvokulturološke elemente u svim njihovim pojavnim oblicima praktično na svim nivoima, pri čemu se kod njihovog odabira mora voditi računa o jezičkom nivou i uzrastu učenika. A da frazemi, poslovice i izreke imaju svoje mesto u učenju stranog jezika, posebno francuskog, od početnog do najvišeg nivoa, kao i svi drugi tipovi lingvokulturema, najbolje pokazuju upravo rezultati ovog malog istraživanja.

Izvori:

- Gudurić S, Ž. Baratović, A. Topoljski (2007). *Le français... j'aime!* Francuski jezik za I razred srednje škole. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Gudurić S, Ž. Baratović, A. Topoljski (2009). *Le français... j'aime!* Francuski jezik za II razred srednje škole. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Točanac-Milivojev, D. (2006). *Le Français pour nous 1*, Francuski jezik za 5. razred osnovne škole. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Točanac-Milivojev, D. (2008). *Le Français pour nous 2*, Francuski jezik za 6. razred osnovne škole. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Točanac-Milivojev, D. (2009). *Le Français pour nous 3*, Francuski jezik za 7. razred osnovne škole. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Točanac-Milivojev, D. (2010). *Le Français pour nous 4*, Francuski jezik za 8. razred osnovne škole. Beograd: Zavod za udžbenike.

Literatura

- Bogojević, D. (prir.), Backović, S. (ur.). (2003). *Zajednički evropski okvir za žive jezike: učenje, nastava, ocjenjivanje*. Podgorica: Ministarstvo prosvete i nauke.
- De Serres, L. (2011). Tendances en enseignement des expressions idiomatiques en langue seconde : de la théorie à la pédagogie, *Revue canadienne de linguistique appliquée*, 14/2: 129-155.
- Dragičević, R. Ukrštanje kognitivne lingvistike i lingvokulturologije, *Speech and Language 2015*, 5th International Conference on Fundamental and Applied Aspects of Speech and Language, 17–18 october 2015.
- Dostupno na <https://pdfcoffee.com/01kognitivna-lingvistika-i-lingvokulturologija-pdf-free.html> (ćir.). Pristupljeno 25. maja 2022.
- Gerber, N. i O. Luste-Chaâ (2013). Traitement du figement dans les manuels d'enseignement / apprentissage de FLE pour adultes, *Pratiques*, 159/160: 228-246.
- González Rey, I. (2007). *La didactique du français idiomatique*, Paris: Editions Modulaires Européennes InterCommunication SPRL.
- González Rey, I. (2016). Une approche analogique à la compétence phraséologique : une double compétence, intégrale ou intégrée, *Language Design Special: Journal of Theoretical and Experimental Linguistics*, 18: 165-188.
- Jovanović, I. (2017). Le traitement des expressions idiomatiques dans certains manuels de FLE, *Revue de CEES* 6. <http://etudesslaves.edel.univ-poitiers.fr/index.php?id=1125>. Pristupljeno 17.5.2022.
- Košutar, S. (2018). *Ovladavanje francuskim frazemima izvornih hrvatskih govornika*, diplomski rad. Mentorica prof. dr. sc. Zrinka Jelaska, komentorica dr. sc. Darja Damić Bohač, viša lektorica. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za kroatistiku, Katedra za hrvatski standardni jezik/Odsjek za romanistiku, Katedra za francuski jezik.
- Dostupno na
<http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/10030/1/Diplomski%20rad%20%28Sara%20Ko%C5%A1utar%29.pdf>. Pristupljeno 26. 5. 2022.
- Spadijer, S., C. Darompré (2015). Expressions idiomatiques et l'enseignement du français langue étrangère: problématique et perspectives, *Slavonic Pedagogical Studies Journal – The scientific educational journal*, 4: 89-107.
- Svetonosova, T. A. (2007). Т.А. Светоносова: „Когнитивная лингвистика и лингвокультуроология: черты и различия“, *Филологические науки в МГИМО: сборник науч. трудов* 27 (42), Москва: МГИМО, 39–46.
- Thi Hoa L., F. Armand (2014). Enseigner des expressions figées métaphoriques françaises avec l'approche de traduction/comparaison, *Revue canadienne de linguistique appliquée*, 12/ 2: 23-44.

**Snežana Gudurić
Dragana Drobnjak**

LES ELEMENTS LINGUO-CULTURELS DANS LES MANUELS DE FLE

Résumé: À la fin du 20e et au début du 21e siècle la linguo-culturologie s'est constituée comme une discipline clairement définie, interdisciplinaire et anthropocentrique, portant sur la relation entre la langue et la culture. Dans cet article nous avons présenté les éléments linguo-culturels dans six manuels de FLE pour les élèves entre 11 et 17 ans, depuis le niveau débutant jusqu'au niveau B1, publiés au début du XXIe siècle en Serbie.

Les résultats de notre analyse montrent qu'il est possible d'introduire des éléments linguo-culturels sous toutes leurs formes pratiquement à tous les niveaux d'apprentissage du FLE, alors que les auteurs, dans la sélection des unités concrètes, doivent tenir compte du niveau de langue et de l'âge des élèves.

Mots clés : linguo-culturologie, linguoculturème, manuels, manuels de FLE.